

Pohled za hranice - 4. Österreichischer IT-Rechtstag

Matěj Myška

Ve dnech 17.–18. června se ve vídeňském Haus des Sports uskutečnil již čtvrtý rakouský IT-Rechtstag, neboli Den práva informačních technologií. Tato akce, pořádaná rakouským sdružením Infolaw pod vedením prof. Andrese Wiebeho, se stala již tradičním místem setkávání zástupců odborné veřejnosti v oboru práva a informačních technologií.¹ Letos se zaměřila zejména na tři klíčové oblasti: autorské právo a nová média, právní otázky cloud computingu a konečně ochranu osobních údajů v informačních sítích.

Poté, co prof. Wiebe uvítal účastníky, začalo samotné jednání. Profesor Gerald Spindler z Göttingenské univerzity Georga Augusta ve své úvodní přednášce shrnul aktuální situaci a trendy v rozhodovací praxi německých soudů a Evropského soudního dvora ve výše zmíněných klíčových oblastech. K problematice autorského práva v nových médiích a jeho možné (a nutné) harmonizaci na evropské úrovni se profesor Spindler staví značně pesimisticky: „*Situace na poli autorského práva je v současnosti natolik komplikovaná a kontroverzní, že v brzké době nelze očekávat nějakou konkrétní legislativní akci ze strany orgánů EU.*“

První tematický blok, specializovaný právě na autorské právo a jeho postavení v informační společnosti, pak zahájil Thomas Wallentin a Leonhard Reis z advokátní kanceláře Kunz Wallentin Schima příspěvkem o stále aktuálnějších právních otázkách týkajících se tvorby audiovizuálních děl. Digitalizace a informační síť Internet způsobily stírání dříve jasně definovaných hranic mezi producentem a uživatelem díla. Do popředí se dostal tzv. prod-uživatel.² Na toto téma vhodně navázal Gregor Völtz z univerzity v Kasselu se svojí prezentací o autorském právu a fenoménu Web 2.0. Přestože všichni předcházející řečníci zaujali ke koncepci současného autorského práva kritický postoj, nikdo nebyl tak radikální jako Till Kreutzer, který zahájil své vystoupení lakonickým konstatováním, že v současné době nikoliv neoprávnění uživatelé kopírují díla, ale autoři jsou zločinci.³ I přes jistou nadsázku tohoto prohlášení kritizoval Kreutzer paradigma současné autorskoprávní regulace poměrně tvrdě – systém je v současné době

naprosto nevyvážený, nerespektuje zájmy společnosti, uživatelů, dokonce ani samotných autorů. Jediným jeho smyslem je, dle Kreutzerova, udržení starých obchodních modelů nahrávacích společností a jejich výhradní kontrolní moci. Zájemce o možné řešení této krize autorského práva odkázal na svoji novou knihu Model německého autorského práva a alternativy autorskoprávní regulace.⁴ Vzhledem k tomu, že v odborném publiku byli přítomni i advokáti specializující se na zastupování právě narčených nahrávacích společností, nezůstal Kreutzerův kontroverzní příspěvek bez odezvy. Panelová

Debatující (zleva): Prof. Guido Kucsko, Dr. Franz Medwenitsch, Mag. Benedikt Kommenda, Prof. Walter Blocher, Friedrich Kofler, Dr. Till Kreutzer

diskuse, která následovala, tak byla opravdu bouřlivá. Výsledek debaty trvající déle než hodinu však jen charakterizoval stav současného autorského práva a ukázal, jak těžko zástupci obou táborů hledají společnou řeč. Shodli se ovšem na tom, že pokud v současné době neexistují životaschopné alternativy, mělo by se alespoň jasně definovat, kdy uživatelé porušují autorská práva. I toto je však v současné době nejasné, jak poznamenali debatující.

Druhý den konference byl věnován právním otázkám cloud computingu a ochraně osobních údajů v informačních sítích. Cloud computing, tedy zjednodušeně řečeno poskytování služeb či programů na Internetu s tím, že uživatelé k němu mohou přistupovat z jakéhokoliv počítače, je trendem posledních let. Technické základy cloud computingu představil účastníkům konference Alexander Schatten z Vídeňské technické univerzity. Otázkám, jak koncipovat smluvní vztahy v případě komerčního nasazení cloud computingu, resp. jaké vznikají odpovědnostní vztahy, se věnovali advokáti Roland Marko z kanceláře WOLFF THEISS a Michael Wolner z kanceláře Gassauer-Fleissner. Samostatný příspěvek o ochraně osobních údajů v cloud computingu přednesl Thilo Weichert, zmocněnec pro ochranu osobních údajů z německé spolkové země Šlesvicko-Holštýnsko. Zabýval se zejména otázkou, jak vytvořit dostatečně důvěryhodné rozhraní pro cloud

computing (tzv. trustworthy clouds). Stranou pozornosti nezůstaly právní aspekty některých moderních inzertních nástrojů na webových stránkách, které jsou schopny pomocí analýzy chování určitého uživatele personifikovat a zaměřovat reklamy přímo na něj. Vztahu ochrany soukromí a tohoto tzv. behaviorálního advertisingu se věnovala Rainer Knyrim z kanceláře Preslmayr.

Konferenci uzavřel svým vystoupením Christof Tschohl z Institutu Ludwiga Boltzmana pro lidská práva, který se věnoval tématu tzv. data retention.⁵ Na začátku své přednášky upozornil na nemilý fakt, že

v současné době je proti Rakousku vedeno řízení pro porušení smlouvy z důvodu neimplementování směrnice 2006/24/ES. Tschohl pak následně představil návrh, který vypracoval právě Institut Ludwiga Boltzmana. Závěrem ale poukázal na fakt, že tento návrh zřejmě nebude konečný, jelikož směrnici čeká přezkum Evropským soudním dvorem.

Na konferenci tak zazněly mnohdy i velice kontroverzní názory k mnoha aktuálním otázkám z oboru práva a technologií. Zájemcům o podrobnější informace lze doporučit stránky www.it-rechtstag.at, kde jsou všechny prezentace a podklady z konference 4. Österreichischer IT-Rechtstag dostupné v němčině online.

Právo ICT jako nová disciplína na olympiádě srovnávacího práva

Radim Polčák

Washington D.C. hostil v červenci již osmnáctý kongres Mezinárodní akademie srovnávacího práva přezdívaný kvůli svému významu pro obor právní komparistiky a čtyřleté periodě jako olympiáda IACL. Tato reprezentativní akce zatím nebyla na hlavní mapě oboru práva informačních a komunikačních technologií či právní informatiky. Skutečnost, že se věhlasná IACL začala zabývat tématy souvisejícími s pokročilými technologiemi, je však neklamnou známkou toho, že se nové technologie stávají

1 Obdobou rakouského IT-Rechtstagu je konference České právo a informační technologie pořádaná Ústavem práva a technologií (www.cpit.law.muni.cz).

2 Z anglického originálu „prosumer“, které vzniklo spojením dvou anglických slov producent a consumer (uživatel).

3 Parafrazuje tak heslo německé „protipirátské“ kampaňe „Raubkopierer sind Verbrecher!“.

4 Kreutzer, Till. *Das Modell des deutschen Urheberrechts und Regelungsalternativen*. Hamburger Schriften zum Medien-, Urheber und Telekommunikationsrecht. Baden-Baden: Nomos, 2008. 528 s. ISBN 978-3-8329-3998-4.

5 O data retention více v článku Matěje Myšky Aktuální otázky data retention na straně 13.

zajímavým objektem i pro tradiční právní komparatistiku.

Potřeba kvalitní aplikace komparativní metody se zjevně v právu ICT přímo nabízí. Situace, kdy tvorbu, zpracování a komunikaci informací sice upravují materiálně rozdílné právní řády, avšak technicky nelze konstatovat transparentní hranice jednotlivých jurisdikcí, totiž přímo volá po komparativním pojednání společných či odlišných rysů různých právních řádů.

Rozdílnost národních úprav v kontrastu s nadnárodním charakterem celosvětové informační sítě může dokonce v některých právních oborech vytvářet významná rizika pro samotnou legitimitu a efektivitu platného práva. Jedním z těchto oborů pokrytých letošním kongresem, byla kyberkriminalita. I za přispění české národní zprávy vytvořené ve spolupráci Katedry trestního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy a Ústavu práva a technologií Právnické fakulty Masarykovy univerzity se zde podařilo pojmenovat a popsat základní společné znaky a rozdíly národních právních úprav takzvaných počítačových trestných činů.

Na první pohled se může jevit jako paradox, že v jinak národně specifickém oboru trestního práva existuje tak vysoká míra mezinárodní harmonizace – ta však není dána náhodou ani politickou vůlí po mezinárodní spolupráci, ale prostou praktickou potřebou. Hlavní zpravodaj panelu věnovaného internetové kriminalitě Ulrich Sieber k tomu ve své souhrnné zprávě poznamenal, že „*mezinárodní spolupráce není otázkou něčeho chtění, ale prostě nutnosti. Nebudou-li státy v otázce internetové kriminality spolupracovat, stane se brzy jejich trestní právo v této oblasti bezcenným.*“

Druhým velkým tématem zasahujícím do oboru práva ICT, se stala práva duševního vlastnictví a z nich pak především autorská práva. Špičkově obsazený panel věnovaný této problematice, bohužel tentokrát bez českého zastoupení, diskutoval především otázku proporcionality autorského práva a různých způsobů řešení střetu zájmů zúčastněných stran v různých právních kulturách. Národní zprávy se vzácně shodly na tom, že k zachování růstu informačních odvětví světové ekonomiky je nutné zvážit důkladnou reformu základních institutů autorského práva, jimž evidentně nesvědčí jejich současné restriktivní pojetí.

„*Autorská práva mají balancovat především zájmy tvůrců a konzumentů,*“ připomněl v úvodním vystoupení hlavní zpravodaj Reto Hilty. Současné vychýlení autorskoprávní ochrany ve prospěch vydavatelů a důraz na restriktive šíření autorských děl namísto motivace autorů tedy představují nepřirozenou překážku dalšího vývoje. Řada národních zpráv pak shodně poukázala na skutečnost, že zatímco lobbying vydavatelských společností směrem k národním právotvorným orgánům i soudům je rozsáhlý a intenzivní, aktivita autorů či konzumentů

je v tomto směru zanedbatelná a potřebné legislativní změny tak jsou pomalé či dokonce často i kontraproduktivní.

„*Velká poptávka po informačních službách a obrovský potenciál komerčních projektů, jako je například books.google, ukazuje na značné rezervy našeho současného autorského práva,*“ uvedla ve své poznámce moderátorka panelu a ředitelka Registru autorských práv USA Marybeth Peters. Současně poukázala na skutečnost, že namísto toho, aby se právotvůrce zabýval skutečnými riziky plynoucími ze zneužívání autorských děl a způsoby, jak do budoucna udržet a dále rozvíjet nové ekonomické modely kreativních odvětví, řeší současně legislativní iniciativy pouze krátkozraké a dlouhodobě neefektivní omezování služeb informační společnosti a jejich uživatelů například formou blokování.

Sluší se v této souvislosti dodat, že IACL jde v otázce informační otevřenosti příkladem, přičemž veškeré publikace, zejména národní a souhrnné zprávy, často velmi rozsáhlé a později publikované formou nákladných monografií, jsou po dobu konání konference dostupné na internetu zdarma.

Nové impulsy pro právní informatiku

Radim Polčák

Nedávná publikace Abdula Paliwaly vydaná mezinárodním sdružením LEFIS přinesla kromě unikátních informací a postřehů dominantních osobností angloamerické právní informatiky též poněkud překvapivou informaci, že totiž evropská a angloamerická větev právní informatiky v minulosti příliš nespocovaly. Přestože byly ve Spojených státech i v Evropě především v 80. letech minulého století uskutečněny mohutné investice do rozvoje vědecké a aplikované právní informatiky, byly vzájemné kontakty obou právních kultur v této oblasti jen sporadické.

Změnit tuto v mnoha směrech paradoxní situaci si klade za cíl tradiční transatlantické sympozium Subtech organizované ve dvouletých intervalech střídavě v Evropě a Americe. „*Problémy právní informatiky nejsou dány rozdílností národních právních řádů nebo právních kultur. Je naší povinností sdílet naše poznatky, ideje a zkušenosti nejen v rámci národních právních systémů, ale napříč právními kulturami,*“ prohlásil v zahajovací přednášce organizátor letošního sympozia a spiritus agens španělské právní informatiky Fernando Galindo, profesor Právnické fakulty Technické univerzity v Zaragoze. „*Nestačí, když si mezi sebou posíláme maily nebo navzájem reagujeme na své publikace,*“ doplnil Galinda v následném vystoupení doyen britského práva ICT Philip Leith a dodal, že „*vidět se, mluvit spolu a posedět, byl velmi krátce, u kávy nebo u španělského vína, má i v dnešním světě*

pokročilých komunikačních technologií pro vědce svůj nezastupitelný význam.“

Z aktuálních trendů v oboru právní informatiky dominovaly symposiu především technologie k ochraně soukromí a osobních údajů. Renesanci po útlumu zaznamenaném v 90. letech minulého století zažívají též systémy na podporu rozhodování právních situací. Namísto návrhů komplexních rozhodovacích systémů se však nynější vědecké snahy upírají především ke tvorbě jednodušších a prakticky použitelných řešení pro masové řešení typických právních otázek. Namísto tradičně konzervativního soudnictví se výsledky práce právních informatiků uplatňují v současné době spíše v alternativních procesech, zejména v rozhodčím řízení a různých formách mediace – dá se však očekávat, že soudy se budou pod tlakem na zvyšování efektivity dříve nebo později inspirovat a rovněž začnou implementovat pokročilé technologie k podpoře rozhodování.

Z primárního výzkumu nadmíru zaujala i práce předního amerického právního informatika (jurimetristy) Marca Lauritsena, který představil unikátní a v USA čerstvě patentovaný rozhodovací algoritmus, který kromě matematického modelu využívá i specifickou formu vizualizace. Rozhodovací kritéria i jejich váhy jsou v jednotlivých fázích procesu transformována do podoby vizuálního modelu, který může jeho uživatel zkoumat a hodnotit nejen kvantitativními měřítky, ale též prostřednictvím jeho základní vizuální estetiky. Výsledné právní řešení pak může být určeno nejen přísně logickými a kvantifikovatelnými faktory, ale též intuicí založenou právě na estetickém posouzení příslušného obrazce.

V situaci, kdy řada právníků používá ICT především k základní kancelářské práci a jako zdroj plných znění právních předpisů a judikátů, působí Lauritsenův model i další představené vědecké koncepty spíše jako právnícká science fiction. Jsou to však právě myšlenky, jejichž přijetí nebo zavržení bývá často otázkou několika desetiletí, co činí podobné akce zajímavými nejen pro praktiku právníků či komerční subjekty, ale i pro právní vědce a nejrůznější více či méně šílené právní vizionáře. Podobné projekty, jako je Subtech, jsou pak i jednou z možností, jak oživit současný útlum vědecké právní informatiky, jejíž několikaletá stagnace se nyní projevuje zejména v Evropě absencí nových kvalitních podnětů pro výuku a aplikovanou komerční praxi.